

« zurück blättern vor »

SZTUCER subst. m., ab 1784; auch *sztuciec*, *szy(ć)czyk*. **1)** ‘Handfeuerwaffe mit kurzem gedrehten Lauf; Kugelflinte zur Jagd auf größeres Wild’ – ‘ręczna broń palna o krótkiej gwintowanej lufie; myśliwska broń palna używana do polowań na grubą zwierzynę’: (1784) 1951 Zabł. Sarm. 119, DOR *Ona z Burzywoja rąk wyrwawszy sztuciec, wystrzeliła.* ◊ 1775–1800 Teatr 26 57, L *Jak wytnę z moiego sztuczka, obadwa z dymem.* ◊ 1775–1806 Teatr. 26 57, L *Miałem sztuciec, co to o siedmset kroków biie; iak się złoże, iak wytnę do nich, wszyscy czterzy z koni iak kaczki.* ◊ (vor 1792) 1951 Kit.Opis 330 *Towarzystwo, wojując z hajdamakami, używali także małych karabinków albo sztucców.* ◊ 1834 PT VIII 239, SJAM *Rejtan zabił ze sztucca ogromną maciorę.* ◊ (†1849) 1949 Słow.Proz. 93, DOR *Chwyciwszy za sztuciec nabity kulą, przymierzył się i przy drzwiach już będącemu panu Drzymale talerz z ręki kulą wytrzasnął.* ◊ 1913 Zapał.Pam.I 74, DOR *Każdy żołnierz (...) miał przez plecy przewieszony sztucer lekki, belgijski.* ◊ 1929 Rozwad. 163, DOR *Jeździł tą drogą do grupy pułkownika Sikorskiego, uzbrojony tylko w sztuciec i pistolet.* ◊ 1946 Gieysz.Łow. 19, DOR *Broń myśliwską kulową, powszechnie używaną, stanowią sztucery dubeltowe, kurkowe i bezkurkowe.* – L, SWIL, SW, DOR. **2)** ‘Ansatzrohr an einem Kessel’ – ‘nasada na kotle do przystosowania rury’: Sw (gorz.). ◊ **Var:** *sztucer* subst. m., 1946 Gieysz.Low. 19, DOR – SWIL, SW, DOR; *sztuciec* subst. m., (1784) 1951 Zabł.Sarm. 119, DOR ◊ 1775–1806 Teatr. 26 57, L ◊ 1834 PT VIII 239, SJAM ◊ 1929 Rozwad. 163, DOR – L, SWIL, SW, DOR (przestarz.) sowie BAN; *szy(ć)czyk* subst. m., [hapax] 1775–1806 Teatr. 26 57, L – L, SW. ◊ **Etym: 1)** nhd. *Stutzen* subst. m., ‘kurzes Gewehr, eine Art Karabiner’, GRI, nur für Inh. 1. **2)** nhd. *Stutzer* subst. m., ‘dss.’, GRI, nur für Inh. 1. **3)** nhd. *Stutzen* subst. m., ‘kurzes Rohr, Ansatzrohr zur Abzweigung einer Röhre’, GRI, nur für Inh. 2. ◊ **Hom:** †*sztuciec*. ◊ **Der:** *sztucernik* subst. m., ‘mit einem kurzen Karabiner bewaffneter Soldat’, [hapax] 1865 Gordon Söldat 93, DOR *Przed ósmą wieczorem, pułkownik Sacharów, z 200 ludźmi piechoty, pod zastoną sztucerników, posłany został do założenia przekopu.* Zuerst geb. DOR, nur für Inh. 1; *sztucerowy* adj., [hapax] (1868) 1875 Błoń.Pam. 381, DOR *Moskale zaatakowali nasz oddział czterema sztucerowymi rotami.* Zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *sztucerek* subst. m., (1890) 1950–1953 Dygas.Piszcz. II 96, DOR *Między starym orężem pewnie się tam znajdzie jaki sztucerek do jego ręki.* Zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *sztucek* subst. m., zuerst geb. SW, nur für Inh. 1. ❖ Die Beleglage scheint darauf hinzuweisen, daß *sztuciec* die älteste Form ist, wohl in Anlehnung an †*sztuciec* (der Beleg von Kit[owicz]) Opis bezieht sich auf die Zeit der Bauernaufstände im 18. Jh.). Die Form

sztucer wäre in diesem Fall eine Anpassung an die neuhochdeutsche Form, um die Verwechslung mit *sztuciec* ‘Futteral, Behälter für Eßbesteck usw.’ zu vermeiden. Vgl. auch russ. *štucer* ‘eine Art Karabiner’.

« *zurück blättern vor* »